

مبانی فرم و فرم‌های موسیقی

رالف تورک

مترجم محسن الهامیان

ویراستار طاهره ایرانی

نشر گشایش

تورک رالف Turek, Ralph

مبانی فرم و فرمهای موسیقی / نوشته رالف تورک؛ مترجم محسن الهامیان. - تهران

گشایش ۸۰

۳۰۳ صفحه. پارتیسیون.

ISBN 964-93648-1-1

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

عنوان اصلی: The element of music: concept and applications.

۱. موسیقی - - نظریه، الف. الهامیان، محسن، ۱۳۲۷ - مترجم ب. عنوان.

۲. ۲م۹ت/ MT ۷

۷۸۱ / ۲

۱۳۸۰

۱۸۸۴۷ - ۸۰

کتابخانه ملی ایران

محل نگهداری:

نشر گشایش

نویسنده: رالف تورک

مترجم: محسن الهامیان

ویراستار: طاهره ایرانی

طرح روی جلد: محمد درفشه

حروف چینی و صفحه رابی: نشر گشایش

لیتوگرافی: عابد

چاپ و صحافی: کیانقش

تاریخ انتشار: بهار ۸۴

تیراژ: ۱۵۰۰

به نام خداوند جان و خرد

فیلسوفان یونان باستان، شکل را مقدم بر محتوا می‌دانستند و اثری برایشان کمال مطلوب بود که محتوا به طور کامل در فرم حل شده باشد. رومانتیک‌ها بر عکس برای محتوا ارزش بیشتری قائل بودند. برای ماتریالیست‌ها، هر دو یک اندازه اهمیت دارد.

چندی پیش کتاب کوچک اما پر محتوایی با عنوان فرم‌های موسیقی نوشته آندره هودیبه با ترجمه اینجانب منتشر شد، در این کتاب فرم را عاملی دانسته بود که باعث وحدت و نه یکنواختی در کل اثر می‌شود، وحدتی که از کثرت زاده می‌شود و کثرتی که به وحدت باز می‌گردد، درست مثل ارگانیسم زنده‌ای که از یک سلول زاده می‌شود. در کتابی که در پیش روی شماست فرم را مشخص‌کننده قسمت‌ها، ابعاد نسبی و ارتباط درونی آنها می‌داند که با شباهت و تضاد مواد سازنده موسیقی مشخص می‌شود.

به همین دلیل من هم با فیلسوفان یونان باستان هم موافق هستم و فرم را قبل از محتوا می‌دانم، ولی این باعث نمی‌شود که محتوای یک اثر هنری فراموش گشته و یک اثر هنری به فرمالیسم کشانده شود. هر محتوایی به دنبال فرمی است تا خود را عرضه کند، بدون داشتن فرم، پرمغزترین بیان‌ها هم تنها یک درهم ریختگی بی معنی خواهد بود، حتی در هنر مدرن و موسیقی مدرن. ولی اگر آهنگسازی به هر دلیلی نخواست رعایت فرمی را کند، در این موقع فرم‌های رایج عبارت از دانشی است که او از فرم کلی دارد، آیا این به آن معنی است که چنین قطعاتی اصلاً فرم ندارند. برداشت از فرم معاصر «سونات» یا «سفونی» در مقابل این عناوین سستی چیست؟ دکر ارنست توخ در کتاب «نیروهای شکل‌پذیر موسیقی»^۱ چنین می‌گوید: «در گسترش فرم موسیقی، نیروی کتراست یعنی تناوب کشیدن و رها کردن، نیروی اولیه تپش ریتمیک را در زمینه پشت نگه می‌دارد. با نگه داشتن آن در زمینه پشت این نیرو مطیع و رام می‌گردد. به این ترتیب تقابل دو نیرو همیشه در شکلی از فرم تجلی می‌کند و چون ذهن ما در ایجاز و اختصار احساس آرامش می‌کند، فرم را چنین تعریف می‌کنیم: فرم عبارت است از تعادل بین کشیدن و رها شدن.»

تا آنجا که می‌دانم کلاس‌های فرم همیشه محدود به آنالیز بسیار ساده‌ای از قطعات موسیقی بوده است. در این کلاس‌ها اکتفاء می‌شود به این که این تم اول است، این هم رابط است، اینجا هم تم دوم، در فلان تونالیت، یا این فلان موتیف است که از آنجا گرفته شده است. هرگز مبانی فرم که چگونه باید آجر روی آجر قرار بگیرد ملاط کار چیست و این ملاط چگونه بین دو آجر قرار می‌گیرد تا آجرها به دیواری جسیم تبدیل شود، صحبت نمی‌شود. کتاب مبانی فرم و فرم‌های موسیقی به چنین آموزشی می‌پردازد. بعد از صحبت در مورد مبانی فرم (به فهرست مطالب مراجعه کنید) در مورد هر یک از فرم‌های دوران باروک، کلاسیک و تغییرات آن در دوره رومانتیک به صورت عملی و با دادن مثال‌هایی برای هر جزء از مطلب صحبت می‌کند، به طوری که مطلبی برای گفتن باقی نماند، چیزی تا یک قدمی آهنگسازی. هنرجو کافی است با دانش کافی از هارمونی و ایده‌های خلاق، با مطالبی که از فرم موسیقی در این کتاب آموخته اثری هنری بیافریند. متأسفانه در کلاس‌های آهنگسازی اغلب روال بر این است که از شاگرد خواسته می‌شود چیزی بنویسد و بیاورد، بدون آن که گفته شود چطور باید بنویسد و یا در مورد اهمیت فرم صحبتی شود. برای آشنایی بیشتر با اهمیت فرم به هنرجویان علاقه مند پیشنهاد می‌شود تا کتاب نیروهای شکل پذیر نوشته ارنست توخ را حتماً مطالعه نمایند.

در هر حال آموزش‌های این کتاب منحصر به فرد و برای هنرجویان علاقمند به آهنگسازی دانستن این مطالب از واجبات است. امیدوارم که با ترجمه و نیز آموزش این کتاب گامی در جهت علمی شدن موسیقی کشور برداشته باشم.

فهرست مطالب

قسمت اول

فصل اول ملودی

- بخش اول: ویژگیهای عمومی ملودی ۱۰
- بخش دوم: توانالیه و کاربرد هارمونی در خط ملودی ۱۲
- بخش سوم: سکونس ۱۶
- تمرینهای عملی، پرسشهای شفاهی، و آزمون کلی ۲۱

فصل دوم مقیاس و سبب ارتباطات ملودیک

- بخش اول: درجه بندی نتهای ملودیک ۳۶
- بخش دوم: مقیاس و سبب منظرهای ملودیک ۴۳
- تمرینهای عملی، پرسشهای شفاهی و آزمون کلی ۴۶

فصل سوم - فرم ملودیک

- بخش اول: واحدهای اصلی ملودیک ۵۶
- بخش دوم: جمله‌ها در ترکیب ۶۳
- بخش سوم: آنالیز ملودیک ۷۱
- تمرینهای عملی، پرسشهای شفاهی و آزمون کلی ۷۵

قسمت دوم - فرمهای موسیقی

فصل ۴ - فرم و شکلهای دراماتیک موسیقی

- بخش اول: آفرینش فرم موسیقی ۸۹
- بخش دوم: بافت ۹۱
- بخش سوم: شکل دراماتیک ۹۳
- بخش چهارم: شیوه آنالیز ۹۷
- تمرینهای عملی ۱۰۱

فصل پنجم - اصول فرم دوتایی

- بخش اول: فرم دوتایی ساده ۱۰۵
- بخش دوم: آنالیز سونات کُرلی ۱۰۷
- تمرینهای عملی ۱۱۳

فصل ششم - فرم دوتایی برگشت‌دار و فرم سه‌تایی

- بخش اول: فرم دوتایی ساده ۱۱۹
- بخش دوم: فرم سه‌تایی ۱۲۴
- تمرینهای عملی و آزمون کلی ۱۳۱

قسمت سوم - تکنیکهای کنتربوان، هارمونی و فرم در قرن هجدهم

فصل هفتم - کنتربوان قرن هجدهم، تمهیدات و فرمها

- بخش اول: انواسیون ۱۴۸
- بخش دوم: فوگ ۱۵۴
- تمرینهای عملی و آزمون کلی ۱۶۴

فصل هشتم - سبکهای کلاسیک در قرن هجدهم، برش عمودی

- آهنگسازان و فرمها - ساختار ریتمیک، ملودیک - ۱۷۳
- موسیقی محلی - محور دومینانت تونیک - ریتم
- هارمونیک - بافت / جمله‌بندی / دینامیکها - باس
- آلبرتی - هدایت صدا
- تمرینهای عملی ۱۸۵

فصل نهم - تکنیکهای واریاسیون در قرن هجدهم

- بخش اول: واریاسیون در دوران باروک ۱۸۸
- بخش دوم: واریاسیون در دوران کلاسیک ۲۰۱
- تمرینهای عملی ۲۰۷

فصل دهم - فرم سه‌تایی ترکیبی

- بخش اول: منوئه و تریو ۲۱۵
- تمرینهای عملی ۲۲۰

فصل یازدهم: فرم سونات

- بخش اول: توصیف فرم سونات ۲۲۳
- بخش دوم: آنالیز ۲۳۰
- تمرینهای عملی ۲۴۲

فصل دوازدهم - روندو

- بخش اول: توصیف فرم روندو ۲۵۲

بخش دوم روندوی پنج قسمتی ۲۵۳

بخش سوم روندوی هفت قسمتی ۲۶۰

تمرینهای عملی ۲۷۳

فصل سیزدهم - آواز سلو

آواز سلو ۲۷۹

تمرین عملی ۲۸۶

ضمیمه اول

موسیقی پاپ و جاز ۲۸۹

گسترش و جانشینی آکورد ۲۹۵

هارمونی بلوز و ایده‌های ملودیک ۲۹۶

ضمیمه دوم

خلاصه سبکها ۳۰۱